

Cuprins

Titlul I. Articolul 1 din Primul Protocol adițional la Convenția europeană a drepturilor omului	1
Capitolul I. Noțiunea de „bun” în jurisprudența Curții Europene a Drepturilor Omului. Drepturile care intră sub protecția acestei norme	3
§1. Noțiunea de „bun”	3
§2. Dreptul de proprietate și celelalte drepturi reale principale și accesorii	3
2.1. Dreptul de proprietate	3
Practică judiciară națională	4
2.2. Dreptul de servitute	6
2.3. Dreptul de superficie	6
Practică judiciară națională	6
§3. Drepturile succesoriale	12
§4. Dreptul de creață	15
Capitolul al II-lea. Principiile aplicabile pentru stabilirea domeniului de aplicare al art. 1 din Protocolul nr. 1, astfel cum reies din analiza jurisprudenței Curții Europene a Drepturilor Omului	17
<i>Secțiunea 1. Primul principiu – Convenția nu garantează dreptul unei persoane fizice sau juridice de a dobândi un bun</i>	<i>17</i>
Decizii ale Curții Constituționale	20
<i>Secțiunea a 2-a. Cel de-al doilea principiu – protecția Convenției se aplică numai cu privire la „bunurile actuale”</i>	<i>20</i>
§1. Recunoașterea printr-o hotărâre judecătorească definitivă și irevocabilă a calității de titular actual al dreptului de proprietate asupra unor bunuri (ipoteza I)	21
§2. Recunoașterea, în urma unor măsuri legislative de restituire adoptate de stat, a calității de titular al dreptului de proprietate asupra unor bunuri (ipoteza a II-a)	33
2.1. Diferite ipoteze cu privire la incidența art. 1 din Protocolul nr. 1, reieșite din examinarea jurisprudenței Curții Europene a Drepturilor Omului	35
2.1.1. Reclamantul deține o decizie administrativă de restituire în natură ce nu a fost anulată prin hotărâre judecătorească ulterioară	35
Practică judiciară națională	36
2.1.2. Reclamantul deține o decizie administrativă de restituire în natură, care a fost confirmată printr-o hotărâre judecătorească irevocabilă în contestația formulată de către reclamant	38

2.1.3. Reclamantul deține o decizie administrativă de restituire prin echivalent	39
Practică judiciară națională	43
<i>Secțiunea a 3-a Cel de-al treilea principiu – reclamantul beneficiază de protecția art. 1 din Protocolul nr. 1 și în situația în care are cel puțin „o speranță legitimă” de redobândire a bunului în materialitatea sa sau prin echivalent</i>	49
<i>Secțiunea a 4-a. Cel de-al patrulea principiu – Curtea nu va examina o plângere decât în măsura în care se raportează la evenimente care s-au produs după intrarea în vigoare a Convenției</i>	54
Practică judiciară națională	62
Capitolul al III-lea. Noțiunea de „victimă”	68
Capitolul al IV-lea. Diferite ipoteze de încălcare a art. 1 din Protocolul nr. 1	76
<i>Secțiunea 1. Diferitele ipoteze cu privire la pretinsa încălcare a art. 1 din Protocolul nr. 1, din punctul de vedere al persoanei/autorității responsabile de nerespectarea dreptului de proprietate al reclamantului</i>	76
§1. Cazuri în care reclamantul pune în discuție nerespectarea dreptului de proprietate de către o autoritate publică	77
1.1. Situații de încălcare atât a art. 1 din Protocolul nr. 1, cât și a art. 6 parag. nr. 1 din Convenție	77
1.1.1. Neexecutarea unei hotărâri judecătorești irevocabile	77
1.1.2. Neexecutarea într-un termen rezonabil a unei hotărâri judecătorești irevocabile	80
1.1.3. Desființarea hotărârii judecătorești irevocabile	81
1.2. Situații în care Curtea nu a mai considerat necesar să examineze separat fondul plângerii referitoare la încălcarea art. 6 din Convenție	81
1.3. Situații în care Curtea nu a mai considerat necesar să examineze separat fondul plângerii întemeiate pe art. 1 din Protocolul nr. 1	83
§2. Cazuri în care reclamantul pune în discuție nerespectarea dreptului de proprietate de către un particular	84
<i>Secțiunea a 2-a. Diferite ipoteze cu privire la pretinsa încălcare a art. 1 din Protocolul nr. 1, din punctul de vedere al celor trei norme distincte cuprinse de textul convențional</i>	94
§1. Jurisprudența C.E.D.O. cu privire la art. 1 parag. 1 teza I din Protocolul nr. 1 – principiul general al respectării proprietății	95
1.1. Dreptul la executarea unei hotărâri judecătorești definitive sau a unui act administrativ ce dispune asupra dreptului de proprietate	95
1.1.1. Neexecutarea unei decizii administrative referitoare la dreptul de proprietate al reclamantului, emisă de către autoritățile cu atribuții în aplicarea legilor fondului funciar	95

1.1.2. Neexecutarea unui titlu de proprietate eliberat în procedura Legii fondului funciar _____	97
1.1.3. Neexecutarea unei hotărâri judecătorești irevocabile ce recunoaște dreptul reclamantului de a i se constitui/reconstitui dreptul de proprietate asupra unui teren, conform legislației interne _____	101
1.1.4. Neexecutarea unei hotărâri judecătorești irevocabile prin care s-a constatat caracterul nelegal al preluării imobilului. Cauza <i>Maria Atanasiu și alții c. României</i> _____	105
1.2. Noțiunea de „imposibilitate obiectivă” de executare. Împrejurări analizate de Curte care ar putea justifica neexecutarea unei hotărâri judecătorești emise în procedura legilor fondului funciar _____	106
1.2.1. Emiterea unor titluri de proprietate în favoarea unor terți, ulterior rămânerii definitive a hotărârii favorabile reclamantului, pe terenul asupra căruia acestuia din urmă i s-a reconstituit dreptul de proprietate _____	106
1.2.2. Neadoptarea normelor metodologice de aplicare a Legii fondului funciar _____	108
1.2.3. Atribuirea unui teren pe un alt amplasament _____	109
1.2.4. Lipsa de fonduri, invocată drept „imposibilitate obiectivă” de executare _____	111
1.2.5. Lipsa oricărei justificări valabile pentru neexecutarea într-un termen rezonabil a unei hotărâri judecătorești definitive ce nu preciza amplasamentul precis al terenului de restituit _____	111
1.3. Termenul rezonabil și caracterul efectiv al executării unei hotărâri judecătorești _____	112
1.3.1. Informarea reclamantului, în timpul procesului de retrocedare, despre existența unor construcții pe terenul respectiv _____	112
1.3.2. Punerea în posesie a reclamantului asupra terenurilor la care avea dreptul, fără însă a fi executată în termen rezonabil hotărârea judecătorească _____	115
1.3.3. Prezentarea, în cursul unei proceduri în contradictoriu, a motivelor considerate de autoritatea administrativă ca reprezentând o justificare pentru neexecutarea hotărârii, ceea ce a permis reclamantului să își susțină cauza în condiții care nu l-au dezavantajat în raport cu partea adversă _____	115
1.3.4. Neconvocarea reclamantului conform dispozițiilor legale pentru punerea în posesie _____	117
1.4. Concluzii _____	118
§2. Jurisprudența C.E.D.O. cu privire la art. 1 parag. 1 teza a II-a din Protocolul nr. 1 – privarea de bun _____	118
2.1. Situații posibile _____	119
2.1.1. Admiterea acțiunii în revendicare într-un litigiu între particulari _____	119
2.1.2. Admiterea acțiunii în revendicare introduse de un particular, cu consecința pierderii dreptului de proprietate al reclamantului, ce fusese recunoscut anterior printr-o hotărâre definitivă și irevocabilă pronunțată în cadrul unui litigiu între aceleași părți, care a și fost executată. Efecte similare recursului în anulare _____	120

2.1.3. Confirmarea dreptului de proprietate al terților asupra aceluiași teren printr-o hotărâre judecătorească ulterioară celei ce a reconstituit dreptul de proprietate al reclamantului	121
2.1.4. Admiterea acțiunii în constatarea nulității absolute parțiale a titlului de proprietate emis în procedura Legii nr. 18/1991 și lipsa totală a despăgubirii	124
2.1.5. Refuzul reclamantului de a accepta amplasamentul propus de Comisia locală, în condițiile în care acesta deține o hotărâre judecătorească irevocabilă privind reconstituirea în favoarea sa a dreptului de proprietate asupra unui teren referitor la care instanțele nu au determinat amplasamentul exact	125
2.1.6. Imposibilitatea de a redobândi dreptul de proprietate asupra bunului imobil vândut de către stat, analizată ca o privare de proprietate care, combinată cu lipsa oricărei despăgubiri, aduce atingere dreptului la respectarea bunurilor	126
2.1.7. Vânzarea de către stat a bunului proprietatea reclamantului unor persoane de bună-credință, anterioară hotărârii judecătorești prin care reclamantului i se recunoscuse dreptul de proprietate	127
2.1.8. Vânzarea de către stat a bunului altuia către terți de bună-credință, anterioară confirmării în justiție a dreptului de proprietate al celui alt, combinată cu lipsa totală a despăgubirii	128
2.1.9. Vânzarea bunului altuia. Respingerea acțiunii în revendicare și lipsa totală a despăgubirii	129
2.2. Exproprierea <i>de facto</i>	130
2.2.1. Ingerință care nu are o bază legală	130
2.2.2. Vânzarea bunului altuia confirmată ulterior în instanță	132
2.3. Anularea unei hotărâri judecătorești definitive și irevocabile în urma admiterii recursului în anulare. Cauze de tipul cauzei-pilot <i>Brumărescu</i> . Efecte similare recursului în anulare	134
Practică judiciară națională	140
§3. Jurisprudența C.E.D.O. cu privire la art. 1 paragraf 2 din Protocolul nr. 1 – reglementarea folosinței bunurilor în conformitate cu interesul general	152
3.1. Reglementarea raporturilor dintre proprietari și chiriași. Imposibilitatea proprietarului de a obține obligarea locatarilor de a-i plăti o chirie	152
3.2. Aplicarea prevederilor O.U.G. nr. 40/1999 privind protecția chiriașilor și stabilirea chiriei pentru spațiile cu destinația de locuințe	153
3.3. Prelungirea de drept a contractelor de închiriere în temeiul Legii nr. 17/1994 și O.U.G. nr. 40/1999	156
3.4. Schimbul obligatoriu de locuințe reglementat prin O.U.G. nr. 40/1999	161
Practică judiciară națională	163
Decizii ale Curții Constituționale	167

Titlul al II-lea. Dreptul la un proces echitabil consacrat de art. 6 din Convenția europeană a drepturilor omului, privit din perspectiva dreptului de proprietate	169
Capitolul I. Precizări prealabile	171
Capitolul al II-lea. Domeniul de aplicare al art. 6 parag. 1 din Convenție	173
<i>Secțiunea 1. Aplicabilitatea art. 6 parag. 1 în litigiile cu caracter patrimonial dintre doi particulari</i>	173
<i>Secțiune a 2-a. Aplicabilitatea art. 6 parag. 1 în litigiile cu caracter patrimonial între un particular și autoritățile publice</i>	177
<i>Secțiune a 3-a. Aplicabilitatea art. 6 parag. 1 în procedurile extraordinare</i>	178
Capitolul al III-lea. Conținutul art. 6 parag. 1 din Convenția europeană a drepturilor omului	181
<i>Secțiunea 1. Dreptul de acces la instanță în jurisprudența C.E.D.O.</i>	182
§1. Precizări prealabile	182
§2. Dreptul de acces la instanță în etapa de fond	183
2.1. Condițiile de admisibilitate a unei acțiuni	183
2.1.1. Inadmisibilitatea acțiunii impusă de regula unanimității în acțiunea în revendicare	183
Practică judiciară națională	185
2.1.2. Inadmisibilitatea acțiunii ce decurge din faptul că reclamantul nu a urmat procedura administrativă prealabilă prevăzută de Legea nr. 10/2001	186
Practică judiciară națională	190
2.1.3. Inadmisibilitatea acțiunii din cauza autorității de lucru judecat	196
Decizii ale Curții Constituționale	200
2.1.4. Inadmisibilitatea acțiunii din cauza prescripției	201
Decizii ale Curții Constituționale	202
Practică judiciară națională	202
2.1.5. Excepția prematurității acțiunii	205
Practică judiciară națională	205
2.1.6. Aplicarea retroactivă a legii civile	206
Decizii ale Curții Constituționale	207
Practică judiciară națională	209
2.2. Refuzul instanțelor de a examina legalitatea hotărârilor autorităților administrative cu privire la amplasamentul terenului ce trebuie retrocedat reclamantului în temeiul legilor fondului funciar	213
2.3. Limitări ale dreptului de acces la instanță datorate legislației care reglementează taxa de timbru	216
Decizii ale Curții Constituționale	219
2.4. Limitări ale dreptului de acces la instanță din perspectiva termenelor procedurale pentru formularea unei acțiuni (sau a unui alt act de procedură)	220
Practică judiciară națională	221

2.5. Limitări ale dreptului de acces la instanță din perspectiva cheltuielilor de judecată _____	223
Practică judiciară națională _____	223
§3. Dreptul de acces la instanță în căile ordinare de atac (atunci când dreptul intern prevede și o astfel de etapă procesuală) _____	229
3.1. Termenele procedurale pentru introducerea căii de atac _____	229
3.2. Reguli de procedură aplicabile în căile de atac _____	229
3.2.1. Respingerea ca inadmisibil a unui recurs pe motiv că reclamantul a formulat prea vag motivele _____	230
3.2.2. Respingerea ca inadmisibil a unui recurs pe motiv că nu a fost depus la instanța a cărei hotărâre se atacă _____	232
§4. Dreptul de acces la instanță în căile extraordinare de atac. Jurisprudența C.E.D.O. cu privire la principiul securității raporturilor juridice _____	233
4.1. Precizări prealabile _____	233
4.2. Admiterea unei acțiuni în revendicare _____	235
4.3. Anularea unei hotărâri judecătorești definitive și irevocabile de către Curtea Supremă de Justiție în urma unui recurs în anulare formulat de Procurorul general _____	237
4.4. Anularea de către Curtea Supremă de Justiție a unei hotărâri judecătorești definitive și irevocabile ca urmare a admiterii recursului în anulare, la solicitarea uneia dintre părți _____	242
4.5. Anularea unei hotărâri judecătorești definitive și irevocabile ca urmare a admiterii unei contestații în anulare _____	243
4.6. Anularea unei hotărâri judecătorești definitive și irevocabile ca urmare a admiterii unei cereri de revizuire _____	244
4.6.1. Schimbarea jurisprudenței Curții Europene în stabilirea prejudiciului material, ca urmare a introducerii în dreptul intern a unui nou caz de revizuire (art. 322 pct. 9 C. proc. civ.) _____	248
4.7. Redeschiderea unei proceduri ca urmare a admiterii cererii de repunere în termenul de declarare a căii ordinare de atac _____	251
4.8. Împrejurări, analizate de Curte, care ar putea reprezenta „motive substanțiale și imperioase” pentru a justifica anularea unei hotărâri definitive sau redeschiderea procedurii _____	253
4.8.1. Eroarea de fapt (greșita apreciere a probelor) _____	253
4.8.2. Eroarea de drept (greșita aplicare a legii) _____	256
4.8.3. Divergența de jurisprudență cu privire la interpretarea și aplicarea legii (erori judiciare) _____	262
Practică judiciară națională _____	266
4.8.4. Neparticiparea terțului la procedură _____	270
4.8.5. Respectarea dreptului de proprietate al fostului proprietar, recunoscut anterior prin hotărâre judecătorească irevocabilă _____	270
4.8.6. Necompetența instanței _____	272
4.8.7. Circumstanțe nou descoperite _____	272
§5. Dreptul de acces la instanță în faza de executare silită _____	276
5.1. Principii generale _____	276

5.2. Împrejurări analizate de Curte ca intrând în sfera noțiunii de „motive excepționale” ce pot justifica neexecutarea unei hotărâri judecătorești definitive _____	277
5.2.1. Imposibilitatea de identificare a bunului ce trebuia a fi restituit reclamantului conform hotărârii judecătorești _____	277
5.2.2. Insuficiența terenurilor în perimetrul administrativ al localității _____	278
5.2.3. Apartenența terenului la domeniul public _____	280
5.2.4. Invocarea unor elemente de fapt _____	281
5.2.5. Schimbarea situației de fapt _____	282
5.2.6. Emiterea unor titluri de proprietate în favoarea unor terți _____	283
5.2.7. Lipsa fondurilor bănești _____	287
Practică judiciară națională _____	288
Decizii ale Curții Constituționale _____	291
5.2.8. Executarea prin echivalent _____	292
5.2.9. Comportamentul reclamantului, creditor în procedura de executare silită. Refuzul acestuia de a primi oferta făcută de Comisia locală, ce respecta condițiile impuse de titlul executoriu _____	296
5.2.10. Comportamentul autorităților, debitoare în procedura de executare _____	298
5.2.11. Neprecizarea amplasamentului în cuprinsul hotărârii ce dispune restituirea unui teren _____	299
5.2.12. Absența cadrului legislativ _____	301
5.2.13. Declararea ca false a probelor care au stat la baza reconstituirii dreptului de proprietate _____	303
5.2.14. Imprecizia cu care terenul este identificat în dispozitivul hotărârii judecătorești de retrocedare _____	304
5.2.15. Litigiu între doi particulari privind evacuarea din apartamentul proprietatea reclamantului. Situația socială a debitorului persoană fizică _____	305
Practică judiciară națională _____	306
<i>Secțiunea a 2-a. Garanțiile cu privire la organizarea și compunerea instanței în jurisprudența C.E.D.O.</i> _____	309
§1. Existența unui caz de incompatibilitate sau imparțialitatea instanței _____	309
<i>Secțiunea a 3-a. Garanțiile cu privire la desfășurarea procesului în jurisprudența C.E.D.O.</i> _____	311
§1. Admisibilitatea și aprecierea mijloacelor de probă _____	311
§2. Interpretarea legislației de către instanțele interne _____	315
§3. Nerespectarea principiului contradictorialității și al șanselor egale _____	317
Practică judiciară națională _____	319
§4. Respectarea cerinței „termenului rezonabil” _____	322
Practică judiciară națională _____	325
§5. Motivarea hotărârilor judecătorești _____	329
Practică judiciară națională _____	329
§6. Publicitatea ședinței de judecată _____	332
Practică judiciară națională _____	334
§7. Pronunțarea în ședință publică a hotărârii judecătorești _____	334
Practică judiciară națională _____	334

§8. Antepunerea instanței _____	335
§9. Omisiunea instanței de a se pronunța asupra unui capăt de cerere, precum și omisiunea instanței de a se pronunța asupra unui argument decisiv pentru soluționarea cauzei _____	335
Practică judiciară națională _____	337
§10. Aspecte privind citarea în procedurile civile interne _____	337
Practică judiciară națională _____	339
§11. Incertitudinea jurisprudențială _____	340
§12. Acordarea asistenței juridice gratuite _____	341

Titlul al III-lea. Dreptul la un recurs intern efectiv, garantat de art. 13 din Convenție _____ 347

Capitolul I. Precizări prealabile _____	349
§1. Rațiunea reglementării _____	349
§2. Definiția dreptului la un recurs efectiv _____	350
§3. Natura juridică a dreptului la un recurs efectiv _____	350
§4. Conținutul dreptului la un recurs efectiv _____	350
§5. Caracterele juridice ale dreptului la un recurs efectiv _____	351
§6. Clasificare _____	352

Capitolul al II-lea. Diferite aspecte ce reies din jurisprudența Curții Europene a Drepturilor Omului în conturarea noțiunii acestui drept _____	353
§1. Problema interferenței cu dreptul la un proces echitabil garantat de art. 6 parag. 1 din Convenție _____	353
§2. Noțiunea de „instanță” la care se referă textul art. 13 _____	355
§3. Caracterul efectiv al remediei din perspectiva soluției pronunțate de instanța națională _____	356
§4. Regula privind epuizarea căilor interne de atac nu operează în domeniul reglementat prin art. 41 (satisfacție echitabilă) _____	363
§5. Admisibilitatea plângerii deduse judecătii Curții Europene în situația în care reclamantul nu epuizează căile interne de atac _____	365
§6. Căi de recurs considerate efective de către Curte _____	366
§7. Efectivitatea remediei intern în situația în care calea de atac ar fi trebuit promovată împotriva unor particulari _____	369
Practică judiciară națională _____	373

ANEXĂ

<i>Cauza Maria Atanasiu și alții c. României</i> (Hotărârea din 12 octombrie 2010, Cererile nr. 30767/05 și 33800/06) _____	375
--	-----

Index alfabetic _____ 415

Lista alfabetică a hotărârilor și deciziilor CEDO menționate în cuprinsul lucrării _____	425
---	------------